

Χριστιανισμός και Ρωμαϊκή εξωτερική πολιτική τον 4^ο αιώνα.

Μετά την οριστική ήττα των στρατευμάτων του Αυγούστου Λικίνιου το 324 μ.Χ (μάχη της Χρυσούπολης) από τα στρατεύματα του Μ.Κωνσταντίνου ο δρόμος για την οριστική επικράτηση του Χριστιανισμού ήταν ανοιχτός. Ο μοναδικός πλέον Αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας Κωνσταντίνος (306-337 μ.Χ) έχοντας διαπιστώσει την δυναμική της Χριστιανικής θρησκείας και έχοντας βιώσει προσωπικά την δύναμη του Χριστιανικού Θεού στην μάχη της Μούλβιας γέφυρας κατά την σύγκρουση του με τον Μαξέντιο (312 μ.Χ), ανακήρυξε τον Χριστιανισμό ως επίσημη κρατική θρησκεία του Ρωμαϊκού κράτους. Αν και στις αρχές του τέταρτου αιώνα ο Χριστιανισμός ήταν ακόμα μη αποκρυσταλλωμένος δογματικά και σε συνεχείς αντιπαλότητες με αιρέσεις του καιρού αυτού, εντούτοις όλο και περισσότερο άρχισε να καθορίζει την ταυτότητα της Αυτοκρατορίας. Σε μία εποχή όπου η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία εκτός των εξωτερικών κινδύνων ήταν αντιμέτωπη με μία μεγάλη κρίση ταυτότητας ο Χριστιανισμός φάνηκε ως η καλύτερη δυνατή επιλογή ώστε να βοηθήσει στην ιδεολογική και πολιτισμική σταθεροποίηση του κλονισμένου Ρωμαϊκού κράτους. Οι Ρωμαϊκές κρατικές λατρείες του 3^{ου} αιώνα (Κυβέλης, Αήττητου Ηλίου, Αυτοκρατορική λατρεία κλπ.) ήταν από την αρχή καταδικασμένες μιας και αδυνατούσαν να εκφράσουν το γενικότερο πνευματικό και μεταφυσικό ορίζοντα της περιόδου. Ενός ορίζοντα αρκετά απομακρυσμένο και απομονωμένο από τον παραδοσιακό Ελληνικό και Ρωμαϊκό παγανισμό των περασμένων αιώνων. Ο Χριστιανισμός λοιπόν μετά την νικηφόρα επικράτηση του στο πρώτο μισό του τετάρτου μ.Χ αιώνα όλο και περισσότερο επιδρούσε ως καθοριστικός πολιτισμικός παράγοντας διαμορφώνοντας την ταυτότητα της Αυτοκρατορίας και των υπηκόων της. Ο Μ.Κωνσταντίνος θεωρώντας τον εαυτό του ως προστάτη των απανταχού Χριστιανικών πληθυσμών άρχισε να αποκτά αξιώσεις σε Περσικά εδάφη με την δικαιολογία της υπεράσπισης των εκεί χριστιανών δηλ. Περσών, Αρμενίων, Σύρων κλπ. Το γεγονός αυτό όπως ήταν φυσικό άρχισε να προβληματίζει και να υποψιάζει την Περσική ηγεσία η οποία άρχισε να βλέπει τους Πέρσες Χριστιανούς ως κατασκόπους της Κωνσταντινούπολης οι οποίοι πιθανόν να εκτελούν δολιοφθορές εις βάρος της Περσικής μοναρχίας. Η καχυποψία αυτή είχε ήδη εκδηλωθεί με τις Περσικές διώξεις του Ζωροαστρικού ιερατείου κατά το δεύτερο μισό του 3^{ου} αιώνα όταν οι Σασσανίδες Βασιλείς (Σαπώρ Α, Hormizd Α , Bahram Α , Bahram Β) υπό την επιρροή του Κάρτερ του συντηρητικού θρησκευτικού ηγεμόνου του Ζωροαστρικού ιερατείου προέβησαν σε σπασμωδικές διώξεις Χριστιανών όπως και άλλων θρησκευτικών ομάδων π.χ Βουδιστών, Μανιχαϊστών κα. μέσα στα όρια του Περσικού βασιλείου. Το 320 μ.Χ υπό την ηγεμονία του Πέρση βασιλέα Σαπώρ Β (309-379) θα φτάσει μία πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη η οποία θα αποζητήσει σύμφωνο φιλίας από τον Μ.Κωνσταντίνο (Eusebius, VC IV, 8). Παρόλο το καλωσόρισμα της πρεσβείας και των απεσταλμένων δώρων του Σαπώρ ο Κωνσταντίνος δεν θα εγκαταλείψει ποτέ την ιδέα μίας σταυροφορίας για την απελευθέρωση των Χριστιανών της Περσίας. Στο χειρόγραφο που έγραψε και απέστειλε στον Σαπώρ ο Χριστιανός Αυτοκράτορας τον Οκτώβριο-Νοέμβριο του 324 μ.Χ παρουσιάζεται ως Απόστολος του Παντοδύναμου Θεού που προστάζει την δημιουργία ενός δίκαιου βασιλείου γεμάτο με αρετές και ειρήνη. Αναφέρει με νόημα πως όσοι Ρωμαίοι Αυτοκράτορες αρνήθηκαν τον Θεό τελικά καταστράφηκαν και πως ο Βασιλέας της Περσίας θα πρέπει να δείξει την σωφροσύνη του αποδίδοντας

φιλανθρωπία και ανοχή στους Χριστιανούς της Περσίας. Αυτή η όλο τρομαχτικά υπονοούμενα επιστολή του Μ.Κωνσταντίνου σε συνδυασμό με την επίσημη μεταστροφή στο Χριστιανισμό του βασιλείου της Ιβηρίας του Καυκάσου το 330 μ.Χ θα έκαναν τον Σαπώρ ακόμα πιο επιφυλακτικό ως προς τις προθέσεις του Ρωμαίου Αυτοκράτορα. Γνώριζε πως ο Κωνσταντίνος ήταν μία ισχυρή στρατιωτική προσωπικότητα με φιλοδοξίες και θάρρος και πως ήταν ζήτημα χρόνου να επιτεθεί στα σύνορα της επικράτειας του. Έτσι λοιπόν όταν ο Μ.Κωνσταντίνος ήταν απασχολημένος με την ανάκτηση της Δακίας, ο Περσικός στρατός θα εισβάλλει στα νότια σύνορα της Αυτοκρατορίας τα οποία θα υπερασπιστεί ο υιός του από το 335, Constantius II με κέντρο την πόλη της Αντιόχειας (Libanius, Orat.LIX, 62ff). Το 336 ο Περσικός στρατός θα εισβάλλει στην Αρμενία και θα εγκαταστήσει υποτελή βασιλέα (Faustus iii, 21) προσφέροντας την πολυπόθητη αφορμή στον Χριστιανό Αυτοκράτορα για την πραγματοποίηση της προσχεδιασμένης σταυροφορίας του. Ήταν αποφασισμένος να της προσδώσει εικόνα ιερού πολέμου εναντίον των εχθρών του Θεού, θα τον ακολουθούσαν Επίσκοποι και επιπλέον ο ίδιος θα δέχονταν το βάπτισμα στα ιερά του Ιορδάνη προτού τελικά εισβάλλει στην Μεσοποταμία. Στα πλαίσια της προετοιμασίας της εκστρατείας θα αρνηθεί την επίσκεψη Περσικής πρεσβείας (Eusebius, VC IV, 57) και θα ανακηρύξει τον ανιψιό του Hannibalianus ως *Rex Regum* ο οποίος και θα αναπαρασταθεί σε νομίσματα της εποχής τα οποία στον οπισθοτυπό τους θα φέρουν την εικόνα του προσποιημένου Ευφράτη με την επιγραφή “Securitas publica”. Δυστυχώς όλες οι προετοιμασίες και οι σχεδιασμοί παρέμειναν μονάχα πόθοι αφού τον πρόλαβε ο θάνατος στην Νικομήδεια το 337 (Eusebius VC IV, 60 ff). Εκμεταλλευόμενος την αναστάτωση που επακολούθησε τον θάνατο του Μ.Κωνσταντίνου και απουσίας του υιού του Constantius II από την περιοχή της Συρίας ο Σαπώρ βρήκε την ευκαιρία να επιτεθεί να επιτεθεί μαζικά στην περιοχή της Μεσοποταμίας και να πολιορκήσει την Νίσιβη για 63 ημέρες κάπου στην διάρκεια του θέρους του 337 μ.Χ (Jerome, Chronicle 234d Helm;Chron.Pash.533 Bon, cf.ZPE LII (1983),229 ff) . Όταν ο Ασσύριος Χριστιανός μοναχός Αφραάτης από την Αβιανή (Aphrahat, 270-345) έγραφε το πέμπτο βιβλίο των «Επιδείξεων» γραμμένο στα πρότυπα του βιβλίου του Δανιήλ (VII,23), κάπου τον Οκτώβριο του 337 ο Μ.Κωνσταντίνος ήταν ήδη νεκρός. Επηρεασμένος από την προοπτική απελευθέρωσης των χριστιανικών πληθυσμών στην Περσική ενδοχώρα ανέμεναν τον Χριστιανό Αυτοκράτορα να εισβάλλει από ώρα σε ώρα ως απελευθερωτής σταλμένος από τον Θεό. Αυτή η προσδοκία του σωτήρα Χριστιανού ηγεμόνα θα εξακολουθήσει να είναι ζωντανή και θα κληροδοτηθεί στον υιό του Κωνσταντίνου τον Κωνσταντίνο Β (Constantine II) ο οποίος και θα απογοητεύσει κάθε καλή πίστη με τον θάνατο του το 340 στην Ιταλία μετά από μάχη με τον αδελφό του Κώνστα (320-350). Το όνομα του τελικά θα αμαυρωθεί και επιμελώς θα αποκρυφτεί με στόχο την λησμόνηση του ως ένδειξη απαξίας. Το ίδιο περίπου έτος θανάτου του Κωνσταντίνο Β, ο Julius Valerius θα συγγράψει το έργο με τίτλο Itinerarium Alexandri στο οποίο ο Κωνσταντίνος Β (αυτοκράτορας μεταξύ 337-361) ξεπερνά τον Αλέξανδρο και Τραϊανό σε κατορθώματα και εκστρατεύει εναντίον των Περσών με σκοπό την προστασία των εκεί Χριστιανών. Η προσδοκία της απελευθέρωσης των Χριστιανικών υπηκόων που γεννήθηκε με τον Μ.Κωνσταντίνο θα ριζώσει τόσο βαθιά στο συλλογικό ασυνείδητο των ανθρώπων της εποχής που θα τους συνοδεύει μέχρι και σήμερα. Με τον Μ.Κωνσταντίνο ο Χριστιανισμός επίσημα για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε με διαστάσεις πολιτικής προσέγγισης διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής της Αυτοκρατορίας. Η σύνδεση των συμφερόντων της Αυτοκρατορίας με τον Χριστιανισμό για πρώτη φορά διαφάνηκαν τόσο στενά έτσι ώστε αυτές οι δύο οντότητες δηλ. η πολιτική και

θρησκευτική να αποτελέσουν αναπόσπαστο κομμάτι και να ταυτιστούν στα μάτια τρίτων. Μετά το 337 ο Χριστιανισμός όλο και πιο πολύ θα αναμειγνύεται στην άσκηση πολιτικής και διπλωματίας μεταξύ των δύο Αυτοκρατοριών και θα επηρεάζει τις σχέσεις τους. Τελικά οι Χριστιανοί της Περσίας θα αναγκαστούν λόγω εσωτερικών και εξωτερικών πιέσεων να αυτονομηθούν σε μεγάλο βαθμό από την έδρα της Αντιόχειας, πηγή του Περσικού Χριστιανισμού, με την ανάδειξη Αρχιεπισκοπής στην πρωτεύουσα των Περσών Κτησιφώντα (410 μ.Χ) με πρώτο εκλεγμένο Επίσκοπο τον Καθολικό Mar Isaac έπειτα και από έγκριση του από τον Πέρση ηγεμόνα. Ο Χριστιανισμός της Περσίας επέζησε κυρίως λόγω της μη ύπαρξης συγκεντρωτικού Ζωροαστρικού Ιερατείου του Πυρός και έλλειψης αντίστοιχης δογματικής, στοιχεία χωρίς τα οποία δεν ήταν δυνατή η εξάλειψη των αιρέσεων από την μετριοπαθής κρατική Ζωροαστρική Εκκλησία. Ακόμα και με την επέλαση του Ισλάμ (7^{ος} αιώνας) ο προαιώνιος Χριστιανισμός δεν θα εξαλείφονταν από την Περσία μέχρι και σήμερα.

Νόμισμα του Hannibalianus. Στον οπισθότυπο ανθρωπομορφική απόδοση του ποταμού Ευφράτη με επιγραφή SECVRITAS PVBLICA. Άμεση νύξη στην κατάκτηση της Περσικής Μεσοποταμίας και στην απελευθέρωση του Χριστιανικού θέματος. Οι θρησκευτικές διαφορές αποκτούσαν όλο και μεγαλύτερη πολιτική βαρύτητα και

επηρεάζαν τις διμερείς σχέσεις μεταξύ των Αυτοκρατοριών.